

ITEM No. 10990/53

HUNGARY

INDUSTRY /1718/
LABOR /1926/

M.J.
VII/934 1

Prisoner Workers At The Ammunition Factory LISZKÓVÖLGY.

SOURCE TRIESTE:

A 35 -year -old skilled worker who left Hungary through Yugoslavia in August 1952.

DATE OF OBSERVATION:

June 1952.

SUMMARY:

See headline, please.

EVALUATION COMMENT:

The employment of prisoner workers at the LISZKÓVÖLGY factory is UNCONFIRMED in our files. Their living and working conditions are in full agreement with information available in our files on forced labor.

The names under reference are UNCONFIRMED here.

x x x

A LISZKÓVÖLGYI lőszergyárba a felvétel eleinte toborzás útján történt, amint hogy ezt már más helyen kiemeltük, a főbb, azaz alaplunkaerők áthelyezés útján kerültek oda. A forrás toborzás révén jutott oda.

A szakmunkásokon, segéd munkásokon, stb, tehát a szabad munkaerőkön kívül kb. 300 főre becsülhető rabgárda is be volt állítva munkaszolgálatra a gyárüzemen belül. Szürke darócruhába voltak öltözve, állami sapkában, a régi rendszer hátravadászainak sapkájához hasonlóan. Kosztjuk a szakmunkásokénál gyengébb volt: bab és krumpli váltakozott étlapjukon állandóan. Gépisztolyos sorkatonaság őrizte őket.

Munkakörüük: az építőmunkához szükséges anyagot hordták az építőknek. A többi része utatjavított és követ rakott ki a vagonból. A gyáron kívül dolgozó rabok közt volt számos olyan, aki régi magyar katonaruhát viselt, a sapkája is piros-fehérszöld rozettával volt ellátva. Gunyból hagyták meg nekik ezt az anakronisztikus színösszetételű sapkagombot. Ezek betonhidat építettek és vízáteresztőt az uttest alatt.

Volt köztük egy négy tagból álló ablaküvegező brigád. Forrásunk szemtanúja volt ennek a boszorkányos ügyességgel és fürgeséggel végzett munkának. Nincs az a sztahanovista-

/more/

brigád, mely fel tudta volna venni a versenyt ezekkel a rabmunkásokkal gyorsaságra, pontosságra, a szinkronizált mozdulatok bámulatos összehangoltságára nézve. Pár perc alatt beüvegeztek egy nagy ablaktáblát.

Kik voltak ezek a rabok? Tübbynire kulákok, gazdasági vétségért elítéltek, élelmiszer-üzletesek, hentesek, kézművesek, házmesterek, háztulajdonosok. Csaknem minden szakmunkás talált közöttük ismerőst.

Ott volt többek közt, a munkások közül néhányan ismerték: VOGELER amerikai vezérigazgató sofförje, aki közben kitöltötte büntetését és állítólag kiszökött Svábjába.

Hirforrás két barátját fedezett fel közöttük. Az egyik PRAY Ferenc nevű és gyermekkori barátja volt, aki bétisztító üzemmel rendelkezett. Többszöri felszólítás ellenére sem adta át állami tulajdonba, ezért az állam feketézés ügye alatt elítélte 5 hónapra, hogy ürgy legyen az üzlet elkobozására.

A másik RÉM József volt, együtt szolgáltak a légvédelmi tüzérségnél, I. gépkocsizóbandár légvédelmi gépanyu útegénél, Rákóczi-laktanya, IX. kerület, Gubacsi uton. RÉM munkás volt, azért ítelték el, mert vendéglőben, nyilvános helyen szidalmazta RAKOSI-t, 3 évre ítelték. Mikor beszélt vele, már két évet letöltött büntetéséből.

A szakmunkásoknak és általában a szabad munkaerőknek szigorúan tilos volt szóbaállni ezekkel a rabmunkásokkal és mindenféle más érintkezés is. Még kenyeret sem adhattak nekik. Azok nem is merték elfogadni, mégha felajánlott is nekik valaki kenyeret vagy más élelmiszert, mert tudták, hogy ez szigorú büntetést von maga után.

Ennek a tilalomnak ellenére egyszer, kórareggeli órákban, amikor történetesen gyalog ment be, a rabok már a gyár területén dolgoztak. Akkor látta meg először és azonnal megismerte ezt a volt katonabajtársát. Hozzásietett, de kezét nem fogott vele, csak megismerette magát és suttogva megkérdezte tőle: a délelőtti folyamán hol dolgozik, majd fel fogja keresni.

RÉME-t kitették sárlapátolásra a gyár előrésszére, közel a raktárhoz. Forrás felment a raktár rampájára, kioldott cipővel. Letérdelt, mintha azt fűzte volna be és közben beszélt hozzá halkán. Elmondta neki, mik a reális szökési lehetőségek, szerkentette régi barátját, siessen mert egyelőre a gyár még kívülről nincsen őrizve, azaz az erdőségben.

Elmagyarázta neki még az ausztriai orosz zóna fekvését.

RÉM József két nap múlva eltűnt. Szökését elősegítette az a körülmény, hogy éjjelre fabarakkba zárták a munkásokat, a rabokat, de az ablakon nem volt vasrács, csak drótháló és az ő nem vette észre, amikor ezt átszakította és a szökést végrehajtotta.